

RADNIČNÉ NOVINY

MESTA BANSKÁ BYSTRICA

10

Ročník XIX.
október/november
2025

ROBOTNÍCKY DOM OSLAVUJE STOROČNICU

Strana 9

VZDELÁVANIE

Banská Bystrica má základnú školu
s prestížnym vzdelávacím programom.

Strana 2

INFORMUJEME

Názory odborníkov na obnovu mestského
parku.

Strana 4 - 7

SAMOSPRÁVA

Mesto plánuje významné investície
do dopravnej infraštruktúry.

Strana 10 - 11

Banská Bystrica má základnú školu s prestížnym vzdelávacím programom

Základná škola Slobodného slovenského vysielacza v Banskej Bystrici získala ako prvá základná škola na Slovensku, mimo Bratislavy, autorizáciu na prestížny program International Baccalaureate (IB) – Middle Years Programme (MYP).

IB je nezisková vzdelávacia organizácia so sídlom v Ženeve, ktorá ponúka štyri medzinárodne uznávané programy pre žiakov od 3 do 19 rokov. Jej cieľom je vychovávať mladých ľudí ako kriticky mysliacich, zodpovedných a globálne zmýšľajúcich občanov. Program MYP je určený pre žiakov vo veku 11 – 16 rokov a zdôrazňuje prepojenie učiva s reálnym životom, podporuje jazykovú vybavenosť, medzinárodné porozumenie a aktívnu službu komunite. Vyučovanie prebieha v anglickom jazyku a absolventi IB programov majú otvorené dvere na prestížne svetové univerzity. Program v súčasnosti poskytuje vyše 5 700 škôl vo viac než 150 krajinách sveta. „Je to úspech pre celú školu aj naše mesto. Fakt, že v Banskej Bystrici pôsobí základná škola s medzinárodným programom IB, je jasným dôkazom, že vieme skvalitňovať vzdelávanie a poskytovať našim deťom možnosti porovnateľné so svetovými štandardmi. Mesto bude tento program naďalej podporovať,“ uviedol primátor Ján Nosko. Príprava kandidatury na program trvala rok, následne bola škola schválená ako kandidátska škola a po 2-ročnej implementácii a absolvovaní verifikačnej návštevy sa oficiálne stala medzinárodnou školou IB pre MYP. Každých 5 rokov čaká školu evaluácia a potvrdenie kvality a štandardov vzdelávania. Momentálne je v programe zaradených 72 žiakov a 25 piatkov je v prípravnom ročníku. Škola s nástupom programu zmenila organizáciu vyučovania, prispôbila priestorové podmienky, rozšírila pedagogický zbor a poskytla mu potrebné vzdelávanie. „Bola to pre nás

Foto: MEd BB

nesmierne náročná výzva. Od prvej myšlienky uchádzať sa v medzinárodnej organizácii International Baccalaureate o možnosť získať tento prestížny titul IB World School prešli 4 roky, čo svedčí o tom, akú náročnú cestu sme absolvovali. Som vďačná mestu ako zriaďovateľovi a tiež mojim kolegom, ktorí to pod vedením koordinátorky Izoldy Kerner perfektne zvládli. Teraz pre nás začína ďalšie 5-ročné obdobie, v ktorom musíme a chceme ukázať svoje kvality a víziu, ako pretransformovať filozofiu IB do a kultúry školy a zabezpečiť udržateľnosť programu,“ vysvetľuje riaditeľka školy Katarína Števcinová. To, že má mesto Banská Bystrica takúto školu v zriaďovateľskej pôsobnosti, je podľa riaditeľky dobrým signálom aj pre potenciálnych zamestnávateľov zo zahraničia v našom regióne. Je to prísľub, že deti zamestnávateľov môžu plynule prejsť na medzinárodné vzdelávanie z domovskej krajiny a školy. Škola má zavedené postupy pre prípad migrácie žiakov a inklúziu žiakov z medzinárodného

prostredia. Pre žiakov bolo motiváciou zapojiť sa do programu jeho smerovanie, no aj to, že si zlepšia jazykové schopnosti. „IB program som si vybral kvôli jeho filozofii, pretože sa učíme, ako sa stať lepšími ľuďmi a ako môžeme formovať svet, ktorý bude lepším miestom na život pre všetkých. Zaujalo ma aj to, že sa budeme učiť v anglickom jazyku,“ hovorí žiak Anton Mašir. „Ja som sa chcel nielen zlepšiť v komunikácii v anglickom jazyku, ale aj vedieť spolupracovať a akceptovať kultúru a názory iných ľudí,“ dopĺňa ho spolužiacka Soňa Muchová.

B. Károlyová

Foto: MEd BB

Otázka pre čitateľov

V septembrovom čísle Radničných novín ste mali možnosť zapojiť sa do súťaže o prezentačné predmety mesta Banská Bystrica. Stačilo nám do redakcie napísať odpoveď na našu súťažnú otázku: V ktorom roku bol Mestský park v Banskej Bystrici vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku? Správna odpoveď je 1994. Obdržali sme množstvo správnych odpovedí a ďakujeme všetkým, ktorí sa do súťaže zapojili. Víťazmi septembrovej súťaže sú pani **Magdaléna Cibiková** a pán **Ivan Videršpán**. Výhercom gratulujeme, ceny si môžu vyzdvihnúť v redakcii Radničných novín na mestskom úrade (prihláste sa v kancelárii prvého kontaktu). V súťaži pokračujeme a tento mesiac sa vás pýtame: **Aký dátum sa písal, keď bol Robotnícky dom prvý raz slávnostne odovzdaný verejnosti do užívania?**

- A) 1. január 1924
- B) 2. august 1925
- C) 4. október 1925

Odpovede nám môžete posilať do 18. novembra na adresu Mesto Banská Bystrica, Radničné noviny, Československej armády 26, 974 01 Banská Bystrica alebo na e-mail_ ranicnenoviny@banksabystrica.sk, predmet správy: súťaž.

Informácie z mestského úradu

Foto: MŠÚ BB

01. Zahájenie vykurovacej sezóny a povinnosti prevádzkovateľa

S výraznejším ochladením zahajujeme novú vykurovaciu sezónu, ktorá v niektorých domácnostiach prináša sprevádzkovanie krbov a kotlov na tuhé palivo a s tým spojené zníženie kvality ovzdušia. Aj keď na kvalitu ovzdušia v meste má vplyv viacero faktorov (doprava, priemyselná výroba, stavebné práce a pod.), v nadchádzajúcom vykurovacom období na ňu významne vplyva spôsob vykurovania našich domácností a prevádzkových priestorov. Aj keď v meste výrazne prevyšuje kúrenie plynom, v niektorých častiach mesta, najmä so zástavbou rodinných domov a bez plynoifikácie, dominujú ako zdroje vykurovania kotly a krby na tuhé palivo, najmä na drevo a drevené pelety. Krby sa taktiež nachádzajú aj v niektorých novostavbách rodinných domov s modernými bez emisnými systémami ako doplnkové zdroje tepla a domácej pohody, ktoré majú síce občasným používaním menší vplyv na kvalitu ovzdušia, avšak správne kúrenie a povinnosti prevádzkovateľov zdrojov sa dotýkajú aj ich. Správnym vykurovaním a prevádzkou kotla prispievame ku zvýšeniu kvality ovzdušia, šetríme finančné prostriedky a chránime zdravie, ako aj životné prostredie. Najvhodnejším spôsobom ochrany ovzdušia je zavádzanie bezemisných systémov vykurovania ako sú tepelné čerpadlá, solárne systémy a znižovanie závislosti na fosílnych energonosičoch, ktorých dostupnosť klesá a cena rastie. Ak máte doma malý zdroj znečisťovania ovzdušia na tuhé palivo – lokálne kúrenisko, je potrebné dodržiavať zákazy a povinnosti v zmysle § 32 a § 35 zák. č. 146/2023 Z. z. o ochrane ovzdušia a nasledovné zásady správneho kúrenia:

- používanie vhodného a kvalitného paliva (1-2 roky presušené drevo, opt. vlhkosť 20, max. 25 %)
- pravidelná starostlivosť o zariadenia – čistenie kotla/krbu/kachlí a komína
- výmena starého vykurovacieho telesa za moderné „ekodizajnové“ a efektívne zariadenie, čím šetríte životné prostredie i financie
- dbanie na efektívnosť kúrenia (správne nastavenie regulačných klapiek – oheň „nedusiť“, udržiavať teplotu spalín medzi 150 – 250 °C)
- v žiadnom prípade nespáľovať odpad, najmä plastový a s chemickými látkami ako sú dýhovaný a lepený nábytok, drevotrieska, lepenka, PET fľaše atď.
- zamedzovanie tepelným stratám – správne vetranie, starý domy/objekt zatepleť

Oddelenie životného prostredia

Foto: MŠÚ BB

02. Jesenný zber biologicky rozložiteľného odpadu zo záhrad

Zber sa bude konať v dvoch termínoch, 8. a 15. novembra 2025. Biologicky rozložiteľný odpad (BRO) tvorí približne polovicu hmotnosti komunálneho odpadu, a to najmä v domácnostiach so záhradami. Vzniká napríklad pri zhrabovaní opadaného lístia či orezávaní stromov a kríkov. Aj túto jeseň budú mať obyvatelia rodinných domov možnosť využiť jeho odvoz prostredníctvom prístavených veľkoobjemových kontajnerov. Cieľom sezónneho zberu je zabrániť ukladaniu bioodpadu na skládke, a tiež vzniku nelegálnych skládok. Napriek tomu, že BRO sa časom prirodzene rozloží, skládky pôsobia neesteticky a napr. v prípade uloženia na brehu vodných tokov zvyšujú riziko povodní. Vyzývame preto obyvateľov mesta, aby BRO zo záhrad zhodnocovali výhradne kompostovaním na vlastnom pozemku. Zapojiť sa môžete aj do zberu prostredníctvom 240 l či 660 l nádob, odovzdať odpad do zberného dvora v Radvani alebo ho uložiť do prístavených veľkokapacitných kontajnerov, ktoré sú určené výhradne na jeho zber, podľa nasledovného zoznamu.

Termín 8. november 2025:

križovatka M. Rázusa a T. Vansovej, Záhrad-

ná – križovatka s Tajovského ul., Astrová – koniec ul. plocha pod Azalkovou, Na Graniari križ. Astrová – ihrisko, A. Matušku – detské ihrisko, Prof. Sáru č. 6, Hviezdoslavova č. 50 – križovatka na Žltý piesok, Hviezdoslavova č. 35 – 39, Bellušova č. 9 (k bytovke), ul. Timravy križ. s ul. Na Uhlisku, Iliáš – bývalý obchod, Rakytovce (veža, „separáky“), Smreková (k poslednej bytovke), Kremnička (Čerešňová – zvonica), Jablonoňová (koniec ulice), Podháj č. 70 (rodinné domy), Poľná č. 1 (vnútroblok), Križovatka Poľná a Malachovská (za zastávku), Pršianska terasa – Medená 1 – bytový dom, Zelená – pod oporný múr, Suchý vrch – križovatka medzi ulicami Zimná a Pod Suchým vrchom

Termín 15. november 2025:

L. Ondrejova – park, Jegorovova č. 2, Majerská cesta č. 21 – 23 k zastávke MHD, Šalková – námestie, Šalková – konečná MHD, Senická cesta – konečná MHD, Senická cesta – pri bývalej MŠ, križ. Senická cesta X Cementárska, Hlboká (obchod), Strmá (otočka MHD), Inovecká (do zákruty na chodník), Kostiviarska – Topoľová ul. – Kozie nám., Jakub – kostol, Jakub – ihrisko, Nový svet – otočka, Uľanka – bytové domy, Uľanka – kostol, Uľanka – začiatok, Uľanka – obchod, Limbová 7 – 17, Mlynská (bývalý obchod), Skubín (otočka MHD)

*Oddelenie odpadového hospodárstva
a údržby verejných priestranstiev*

03. Slovenská pošta oznamuje zmeny

Slovenská pošta od 1. novembra 2025 ukončuje prevádzku Pošty Banská Bystrica 6 na Hronskej 3518/2 (pobočka v mestskej časti Šalková), nakoľko rozhodnutie o ukončení prevádzky schválil Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb. Pre zlepšenie dostupnosti služieb bude v Šalkovej zriadené stanovište motorizovaného doručovateľa. Opodstatnenie stanovišta poštového doručovateľa bude monitorované a po troch mesiacoch prevádzkovania vyhodnotené z pohľadu jeho využívania zákazníkmi. Následne sa rozhodne o jeho ďalšom prevádzkovaní. Slovenská pošta zároveň pripomína, že v rámci optimalizácie pobočkovej siete sa od 1. septembra 2025 na Pošte Banská Bystrica 1 (Horná 1) predĺžili hodiny pre verejnosť – každý pracovný deň je k dispozícii od 7:00 hod. do 19:00 hod., v sobotu od 8:00 do 12:00 hod. Jednotne a dlhšie sú otvorené aj ďalšie štyri pobočky (Banská Bystrica 4, Banská Bystrica 5, Banská Bystrica 9 a Banská Bystrica 11), a to v pondelok, v utorok, vo štvrtok a v piatok od 8:00 hod. do 18:00 hod., v stredu do 19:00 hod.

Slovenská pošta

Banská Bystrica si k revitalizácii mestského parku zabezpečí nezávislý dendrologický posudok

Mestský park na Tajovského ulici je bezpochyby srdcom Banskej Bystrice, kúskom jej histórie aj identity. Po viac než 130 rokoch sa však na lokalite podpísal čas, staré stromy dožívajú a odborníci varujú - bez zásahu môžeme o park prísť. Mesto najnovšie prijalo rozhodnutie o ďalšom postupe a prebehne i nový dendrologický prieskum.

Visualizácia: Guľáčová + Serén architekti

Mesto pripravilo najväčšiu obnovu verejného priestoru za posledné desaťročia, projekt, ktorý má vrátiť parku jeho život, krásu a bezpečnosť. Ide o veľmi dôležitú a komplexnú tému, ktorá spája, no žiaľ, i rozdeľuje. Fakty však hovoria jasne. Hovoríme o revitalizácii národnej kultúrnej pamiatky, ktorá stojí na odborných posudkoch a má jediný cieľ, zachovať park pre ďalšie generácie Bystričanov.

Nový dendrologický posudok

Prioritným spoločným cieľom mesta i projektantov je, aby bol park bezpečným miestom pre všetkých obyvateľov aj návštevníkov. Preto bude zdravotný stav a prevádzková bezpečnosť drevín v mestskom parku opätovne posúdená nezávislým odborníkom. Na základe odporúčania odbornej organizácie ISA Slovensko, ktorá združuje odborníkov v oblasti starostlivosti o dreviny – arboristov, adresoval primátor Ján Nosko žiadosť o odbornú spoluprácu certifikovanému arboristovi, inžinierovi Martinovi Kolníkovi. „Vzhľadom na citlivosť tejto lokality a význam parku pre obyvateľov mesta, s pánom Kolníkom sme sa dohodli na vypracovaní nezávislého dendrologického posudku. Ten sa zameria najmä na aktuálny zdravotný stav a prevádzkovú bezpečnosť jednotlivých drevín v parku, celkový stav drevinového porastu v parku, špecifiká arboristického prístupu k drevinám v historických parkoch, a to v súlade s platnými arboristickými štandardmi a metodikami,“ hovorí primátor Ján Nosko. Snahou samosprávy je získať nezávislý odborný podklad, na základe ktorého bude možné v rámci pripravovanej revitalizácie mestského parku prijať zodpovedné rozhodnutia týkajúce sa

ďalšej starostlivosti o dreviny v parku, a to predovšetkým s dôrazom na bezpečnosť, dlhodobú udržateľnosť a ochranu hodnotnej zelene. „Spolu s autorkami dendrologického posudku z ktorého aktuálne vychádzame a v súčinnosti so zástupcami ZAaRES-u, sa toto komplexné arboristické zhodnotenie zameria na dôkladné posúdenie stavu drevín v mestskom parku. Cieľom je opätovne identifikovať dreviny, ktoré sú nebezpečné, nepochopiteľne, alebo majú krátku životnosť, a preto bude potrebné pristúpiť k ich odbornému odstráneniu. Zároveň bude nastavená etapizácia ďalšieho postupu,“ dopĺňa Nosko.

Rozšírený odborný tím

Mesto Banská Bystrica obnovu dlhodobo plánuje v dialógu s odborníkmi z viacerých oblastí. Ako primátor deklaroval aj počas zasadnutia mimoriadnej komisie MsZ pre životné prostredie, samospráva rozšíri odborný poradný tím podieľajúci sa na príprave revitalizácie o ďalších expertov a uznávané autority z akademického prostredia, zástupcov pamiatkarov a angažovanej verejnosti. Odborná skupina sa následne vyjadrí k novému vypracovanému dendrologickému posudku a zároveň navrhne ďalší postup v procese prípravy revitalizácie mestského parku.

Fakty namiesto emócií

V posledných mesiacoch sa obnova parku stala jednou z najdiskutovanejších tém v meste. Veľká časť verejnej diskusie sa sústreďuje na plánovaný výrub, ktorý je, prirodzene, citlivou otázkou. Niet sa čo čudovať, stromy majú pre ľudí silnú symboliku a mnohí obyvatelia majú k parku osobný vzťah. V takto širokom

dialógu sa však objavuje množstvo rôznych informácií a tvrdení, ktoré nie sú vždy úplné alebo presné a môžu preto vyvolávať zmätok či obavy. Mesto sa preto rozhodlo zverejniť všetky fakty, ktoré stoja za týmto rozhodnutím, a umožniť obyvateľom pochopiť, čo sa v parku deje a prečo je dôležité konať. Nasledujúce strany prinášajú odpovede na najčastejšie otázky, ktoré si obyvatelia kladú. Zároveň dostali priestor odborníci zo všetkých dotknutých oblastí, ktorí vysvetľujú, prečo je obnova potrebná, ako prebiehala príprava projektu a čo by sa stalo, keby mesto nekonalo. Ich hlasy prinášajú do diskusie odbornosť a fakty. Mestský park nie je len o stromoch. Je o ľuďoch, ktorí ho denne navštevujú, o bezpečnosti ich detí, o zeleni, ktorá potrebuje odbornú starostlivosť a o zodpovednosti voči budúcim generáciám.

Najčastejšie otázky a odpovede

■ Aký je aktuálny stav drevín v mestskom parku?

Dendrologický prieskum z roku 2024 realizovaný v celom parku ukázal, že 428 drevín je v zlom zdravotnom stave, veľmi zlom zdravotnom stave alebo havarijnom stave. V kategórii päť, ktorá označuje havarijný stav, je z týchto stromov celkom 208. Mesto však dalo vypracovať nový, aktuálny dendro-

Mesto zorganizovalo stretnutie s odborníkmi a obyvateľmi v parku

logický posudok. Na základe odporúčania odbornej organizácie ISA Slovensko adresoval primátor Ján Nosko žiadosť o odbornú spoluprácu certifikovanému arboristovi, inžinierovi Martinovi Kolníkovi. Posúdené budú všetky dreviny v parku.

■ Čím je tento park výnimočný a kto dohliada na jeho obnovu?

Mestský park je na rozdiel od niektorých iných parkov národnou kultúrnou pamiatkou, čo znamená, že je chránený zákonom. Na celý proces obnovy, vrátane výrubu a novej výsadby, dohliada Krajský pamiatkový úrad v Banskej Bystrici. Každý krok bol s pamiatkarmi opakovane konzultovaný a návrh revitalizácie získal ich súhlasné stanovisko.

■ Kto navrhol budúcu podobu parku?

Podoba parku vzišla z medzinárodnej architektonicko-krajinárskej súťaže, do ktorej sa zapojilo 12 architektonických ateliérov. Víťazný návrh vybrala odborná porota zložená z renomovaných slovenských a českých expertov. Tento transparentný postup zaručil, že budúca podoba parku bude na najvyššej odbornej úrovni. Autorom víťazného návrhu je tím z ateliéru Gulačová Šereš Architekti.

■ Ako bude park vyzerat' po obnove? Bude tam bezpečnejšie?

Park získava späť svoju historickú kompozíciu z roku 1896, no zároveň bude moderným a bezpečným miestom pre 21. storočie. Výsledkom budú bezpečné a ekologické chodníky, ktoré prepúšťajú vodu a nepoškodzujú koreňový systém, nový mobiliár a elegantný altánok v srdeci parku, pobytová fontána na osvieženie počas horúcich dní v tvare okolitých pohorí, obnovené multifunkčné a detské ihriská, príjemná kaviareň a verejné toalety,

oživený mýtny domček, kde si budete môcť požičať knihu či športové potreby, kvalitné nové osvetlenie, vďaka ktorému sa budete cítiť bezpečne aj po zotmení. Cieľom je vytvoriť jedinečný a bezpečný priestor pre oddych, šport a komunitný život pre všetky generácie.

■ Prečo o stromy nebolo lepšie postarané v minulosti?

O zdraví stromu sa rozhoduje v jeho „mladosti“. Výchovné rezy, ktoré boli v minulosti zanedbané pri zakladaní parku, sa už dnes nedajú dohnať. Súčasný správca parku, spoločnosť ZAaRES, sa v posledných rokoch intenzívne venovala údržbe, realizovala bezpečnostné rezy a inštalovala väzby v korunách stromov. Žiaľ, mnohé dreviny sú už na konci svojej životnosti, napadnuté chorobami a hnilobou. Ich stav už nie je možné zlepšiť a predstavujú pre návštevníkov riziko.

■ Čo sa v mestskom parku vysadí?

V rámci revitalizácie je v pláne vysadiť až 540 nových drevín. Pôjde o zmes osvedčených druhov, ako sú lipy, javory, buky a duby, ale aj nových, odolnejších druhov, ktoré lepšie zvládajú klimatickú zmenu. Park oživia aj krásne kvitnúce magnólie, okrasné čerešne, kry a trvalkové záhony. Sadiť sa budú mladé stromy s obvodom kmeňa 14 – 16 cm. Táto veľkosť je ideálna, pretože takéto stromy sa najlepšie ujímajú a prispôbia novému prostrediu. Sú dokonca schopné v raste po pár rokoch dobehnúť aj väčšie, no rizikovejšie sadenice.

■ Ako projekt reaguje na klimatickú zmenu?

Obnovený park bude na zmenu klímy pripravený oveľa lepšie. Budú v ňom nové, rozmanité druhy drevín, ktoré zvýšia odolnosť celého ekosystému. Vodopriepustné chodníky zas umožnia dažďovej vode vsiaknuť do pôdy a nebudú ohrozovať koreňové systémy drevín. Viac kvitnúcich rastlín podporí biodiverzitu a priláka opeľovače.

■ Mohla sa do plánovania zapojiť aj verejnosť?

Mesto do príprav zapojilo viac ako 400 obyvateľov prostredníctvom diskusií, workshopov a verejných prezentácií. Práve požiadavky od Banskobystričanov a odbornej verejnosti sa stali základom pre zadanie medzinárodnej architektonickej súťaže.

■ S akými odborníkmi mesto spolupracuje?

Na celý proces dohliada tím špičkových slovenských odborníkov – krajinných architektov, architektov, urbanistov a zástupcov pamiatkového úradu. Mesto aktuálne odborný tím rozširuje, pribudnú doň ďalší experti a uznávané authority z akademického prostredia.

Viac ako dvesto drevín v parku je v havarijnom stave

Tím, ktorý s mestom spolupracuje dlhodobo, tvoria:

- doc. Ing. Attila Tóth, PhD. – krajinný architekt, vysokoškolský pedagóg na FZKI SPU Nitra
- Ing. Jitka Vágnerová – krajinná architektka
- Ing. arch. Vladimír Tomala – Rada primátora pre architektúru a urbanizmus, architekt
- Ing. arch. Lenka Gulačová – krajinná architektka, architektka
- Ing. Romana Černochová, DiS. – krajinná architektka
- Ing. arch. Irennej Šereš – architekt
- Ing. Peter Vaňo – krajinný architekt
- Pracovníci Krajského pamiatkového úradu
- Zástupcovia odborných útvarov MsÚ a ZAaRES-u

Kto sa bude starať o nové stromy, aby sa história neopakovala?

Správca parku, organizácia ZAaRES, vyčlení personál zodpovedný špeciálne za údržbu Mestského parku. Bude zabezpečená odborná a pravidelná starostlivosť už od prvých rokov života nových stromov, aby sme budúcim generáciám odovzdali park v dokonalej kondícii.

Z. Marhefková, B. Károlyová

Fotografie: MsÚ BB

Názory odborníkov

Ing. Anna Faturevová, Krajský pamiatkový úrad

Vegetačná zložka, teda stromy, sú jednou z hodnôt, ktoré v parku chránime, ale nie sú jedinou hodnotou. Park sa skladá z mnohých ďalších kompozičných zložiek, ako dispozícia, pôdorys, komunikačný systém, stavebné prvky, dekoratívne prvky, vodné prvky a tak ďalej. To všetko tvorí ten park, je to jeden celok a nemôžeme sa na to pozeriť samostatne. Rada by som tiež obrátila pozornosť na skutočnosť, že ide o výnimočný park, ale rovnako aj výnimočne zložitý a komplikovaný, čo sa týka obnovy. Keď sa pozriete na kompozíciu parku, uvidíte, že takmer 90 percent stromov v ňom je usporiadaných v alejách. Aleje sú predmetom ochrany a majú svoje špecifiká - musí ísť o jedince s rovnakými parametrami usporiadané podľa nejakých pravidiel. Obnovovať aleje je preto najzložitejšou úlohou. My momentálne vidíme dve cesty, ktorými sa môžeme uberať. Jednou je zakonzervovať to, čo sa v parku ešte dá, čakať, a keď doslúži väčšina stromov, začať s obnovou. Ja považujem za rozumnejšiu druhú cestu - postupnú radikálnu obnovu. Pri radikálnej obnove sa, pochopiteľne, kompozičným výrubom nevyhneme. Aj výrub patrí medzi nástroje, akým sa udržiavajú a obnovujú takéto plochy. Florentská charta presne definuje, čo je to historická zeleň a v samotnej charte je uvedené, že vegetácia je živý prvok, ktorý podlieha zmenám, je pominuteľný a obnoviteľný. Chceli by sme apelovať na dosiahnutie konsenzu, pretože ak nezačneme s logickou obnovou parku teraz, tak už ho v budúcnosti nikto neuvidí tak, ako ho teraz poznáme my.

Ing. Pavol Hlaváč, PhD., Katedra integrovanej ochrany lesa a krajiny, Lesnícka fakulta, Technická univerzita vo Zvolene

V minulosti (r. 2013 a 2023) sme ako katedra hodnotili mestský park a máme aj praktické poznatky a skúsenosti. V súčasnej situácii môžeme potvrdiť, že park sa nachádza vo veľmi nepriaznivom zdravotnom stave. Vyskytuje sa tu množstvo škodlivých činiteľov - biotických, ale takisto bol park poškodený abiotickými škodlivými činiteľmi. Nemôžeme opomenúť antropogénnu činnosť - park je poškodený aj ľudskou činnosťou. Je to priestor, kde sa pohybuje väčší počet ľudí. My odhadujeme okolo 200 stromov, ktoré sa vyskytujú v havarijnom stave a ktoré nespĺňajú prevádzkové požiadavky bezpečnosti stromov. Som presvedčený, že v mestskom prostredí je v prvom rade je dôležitá prevádzková bezpečnosť stromov. Park musí spĺňať všetky kritériá, aby sa v ňom obyvatelia a návštevníci mesta mohli pohybovať bez ohľadu na to, aké sú klimatické podmienky - či fúka alebo prší... Niektorí ľudia tvrdia, že keď je strom zelený, tak je zdravý. Ale my tu nehovoríme len o zdraví, hovoríme aj o statickej stabilite. Napríklad tri stromy vyzerajú zdravo, ale po vyšetrení tomografom sa ukázalo, že majú rozsiahle hniloby. Tieto stromy majú výrazne narušenú statiku, môžu sa zlomiť aj bez vetra či búrky. My sa prikláňame k revitalizácii. Na druhej strane, tá realizácia už mala byť v roku 2013, keď sme my robili prvý posudok. Tam sme hodnotili cca 70 stromov - 39 stromov sme hodnotili ako havarijný stav a 21 stromov sme označili ako rizikový, ale mohol ostať po ošetrení. Ráno, keď sa mala začať revitalizácia, tak sa vyhlásilo, že je hniezdenie vtákov a celá revitalizácia sa zastavila. Od roku 2013 dodnes je park v takom stave, v akom je, a jeho zdravotný stav sa len zhoršuje. Je najvyšší čas prikrčiť k tomu, aby park mohol spĺňať všetky funkcie, ktoré má, a aby bol bezpečný pre ľudí. Strom je takisto živý organizmus ako človek. Ak sa strom nelieči, škodca má optimálne podmienky, aby sa vyvíjal. Sú tam aj vonkajšie vplyvy - v roku 2021 bola veterná kalamita, ktorá prispela k vzniku mechanických poškodení a rán, kedy mohli byť stromy infikované hubovými patogénmi. Sú tu aj dopady klimatickej zmeny. Dochádza k zhoršovaniu fyziologickej vitality. Takýmto sprievodným znakom sú adventívne výhony, ktoré hovoria o tom, že stromy nie sú v optimálnej fyziologickej kondícii. Ak strom už nespĺňa prevádzkovú bezpečnosť a je rizikom pre návštevníkov, treba ho odstrániť.

doc. Ing. Attila Tóth, PhD.,
autorizovaný krajinný architekt, Ústav
krajinnej architektúry SPU v Nitre
Mesto pristúpilo k veľmi významnému a dôležitému kroku z pohľadu komplexnej rekon-

štrukcie a obnovy tejto národnej kultúrnej pamiatky. Je potrebné si uvedomiť, že je to priestor, ktorý vznikol pred vyše 200 rokmi a svoju súčasnú podobu nadobudol už takmer pred 130 rokmi. Samozrejme, platí to, že keď potrebujem alebo chcem obnoviť nejaký park, v tomto prípade historický park, tak to nie je možné realizovať bez nevyhnutných výrubov. Má to dve roviny. Je nesporné, že výruby, ktoré súvisia so zabezpečením prevádzkovej bezpečnosti, sú nevyhnutné. Otázne môže byť, či v takom množstve a toľko drevín je potrebné z parku odstrániť. To súvisí s tým, že pokiaľ sa má obnoviť národná kultúrna pamiatka, tak je potrebné rekonštruovať nielen park ako plochu zelene, ale aj súvisiacu infraštruktúru - komunikačné siete, vybavenie prvkami, mobiliárom a pod. Park má slúžiť obyvateľom mesta, takže je možné, že niektoré výruby budú podmienené aj tou komplexnou rekonštrukciou. Niekedy sa nám môže javiť, že niektoré dreviny ešte niekoľko rokov môžu fungovať, no jedine za predpokladu, že v parku by sa udržiaval status quo, čiže bez akejkoľvek obnovy v najbližších rokoch by sa udržiavala len prírodná zložka pri živote a kultúrna obnova by mohla nastať až s odstupom niekoľkých rokov, možno desaťročí. Zdôrazňujem, že ja som nezávislý odborník, ktorý bol prizvaný, aby zaujal odborné stanovisko. Bol som aj súčasťou poroty, ktorá hodnotila architektonickú súťaž. Súťaž bola overená Slovenskou komorou architektov. Zapojili sa do nej autorizované osoby z oblasti architektúry i krajinnej architektúry a nezávislá odborná porota vybrala tento víťazný návrh. Jeho autori sú aj autormi ďalších postupov, ako doplnenie detailov, následné posúdenie dendrológie a zosúladenie návrhu so súčasným stavom. Z môjho pohľadu je dôležité, aby sme sa spoliehali na odbornosť týchto ľudí. Hovorí sa, že správny krajinný architekt alebo sadovník musí mať nielen rýľ, ale aj sekeru. A platí, že pokiaľ nejde o prírodnú rezerváciu niekde úplne mimo urbanizovaného prostredia, ale je to kultúrny priestor, tak do toho parku sa musí aj výchovne zasahovať. Niektoré dreviny, ktoré už majú perspektívu životnosti výrazne skrátenú, môžu uvoľniť priestor drevinám, ktoré zase tú perspektívu môžu plniť na najbližšie generácie.

Ing. Ondrej Chramec, Záhradnícke a rekreačné služby

Úlohou organizácie ZAaRES je starostlivosť o Mestský park. Organizácia vznikla v roku 1964, teda uprostred života mestského parku. Situácia v parku je taká, že sa tam nachádza veľa rizikových drevín v zhoršenom zdravotnom stave, ale aj v havarijnom stave, čo medziročne potvrdilo veľa posudkov. Zlý zdravotný stav drevín potvrdzuje aj fakt, že za posledné obdobie spadlo v parku 10 stromov. My ako správcovia nemôžeme niesť zodpo-

vednosť za predošlé rozhodnutia predošlých vedení, no musíme niešť zodpovednosť za súčasnosť. Preto sme v rokoch 2024 a 2025 ošetrili spolu 234 drevín, tieto dreviny budú v parku zachované do budúcnosti. Revitalizáciu vítame, pretože stav parku, ako som povedal, je veľmi rizikový. Oceňujem, že prebehla široká diskusia. Čo sa týka najbližších dní, čo by mali obyvatelia vedieť, my ako správcovia požadujeme zatvorenie parku kvôli bezpečnosti a odstráneniu tých najrizikovejších stromov, aby bola zabezpečená základná prevádzková bezpečnosť. Park má rozlohu 8,6 hektára, značnú časť tvoria práve zelené plochy, teda stromy, trávniky, istú časť tvoria chodníky a istú časť športoviská. V parku sa evidovalo do 800 stromov, presný počet je relatívny pojem, lebo ako som spomenul, rýchlo prebiehajú degradačné procesy a neustále odstraňujeme nejaké dreviny, ktoré spadli alebo sa zlomili. Hovoril som o tých desiatich zlomených stromoch za posledné obdobie – my sme jeden z nich skúsili zabezpečiť statickou aj dynamickou väzbou, no napriek tomu to nevydržal a zlomil sa. Čo sa týka dendrologických posudkov, ktoré boli v parku urobené, tak jeden z takých posledných bol robený v roku 2019, avšak aktuálny bol len krátko, pretože v roku 2021 prebehla v meste veterinárna kalamita, ktorá všetko dramaticky zmenila. Zlomilo sa množstvo stromov, my sme ich odstraňovali a sanovali, avšak vznikali veľmi hrubé rezy, na ktorých sa vlastne teraz prejavujú tie patogény, huby a hniloby. Dendrologický prieskum z roku 2024 realizovaný v celom parku do trojky (zlý zdravotný stav) štvorky (ešte horší) a päťky (havarijný stav) vytypoval 428 drevín, z ktorých už aj tento počet nie je aktuálny, lebo niektoré spadli. V päťke, teda najrizikovejšej kategórii, sa aktuálne nachádza 208 stromov. Pri výrube stromov v rámci výrubového konania sa určuje náhradná výsadba, zákon to tak prikazuje. Náhradná výsadba bola celý čas komunikovaná s odborníkmi, aké dreviny vybrať, aby boli aj v budúcnosti prosperujúce. Toto bolo komunikované tiež s pamiatkovým úradom, ktorý sa k tomu musel vyjadriť. Boli vybrané základné druhy ako sú lipy a javory, ale boli vybrané aj kvitnúce dreviny, keďže v minulos-

ti absentovala v parku kvitnúca zložka a architekti ho chceli takto oživiť. Ako správcovia sme za to, aby sa náhradná výsadba realizovala v jesenných až zimných mesiacoch, kvôli ľepšej adaptácii drevín vo výsadbe. ZAARES sa poučil z chýb minulosti, ktoré tam nastali pri výchove drevín, preto už teraz skladáme odborný tím pracovníkov, ktorí sa o park budeme starať, aby sme ho mohli odovzdať ďalším generáciám v dobrom stave a nie v takom, v akom sme ho zdedili my.

Tím krajínarsko-architektonickej súťaže Gulačová Šereš architekti

Osobne nás veľmi zasiahla vyhrotená situácia a tento stav nás úprimne mrzí. Ako sami viete, spolu s mestom sa už vyše roka snažíme informovať verejnosť aj odborníkov o aktuálnom návrhu revitalizácie parku a stave drevín. Na základe uvedených faktov nás prekvapuje, že otázky k drevinám prichádzajú až teraz, hoci k tomu bolo v minulosti mnoho príležitostí a dostatok priestoru na otvorenú diskusiu. V prvom rade by sme radi zdôraznili, že výsledkom úsilia mesta – a v konečnom dôsledku aj verejnosti – za uplynulé roky (v podobe mnohých diskusií, prezentácií a hľadania spoločných riešení) bolo zrevitalizovať park tak, aby bol otvorený pre všetkých. Konečným cieľom malo byť – a dúfame, že stále je – zrevitalizovať a sprístupniť park verejnosti. Parky boli od svojho vzniku určené na trávenie voľného času, prechádzky, stretnutia. V tomto duchu sme k obnove pristúpili, ako k priestoru na oddych vo vonkajšom prostredí, ktoré bude zároveň kvalitne a kultivovane spracované. Treba uviesť, že kľúčovým faktorom pri tvorbe projektu bola pamiatková starostlivosť, pretože nejde o obyčajný park, ale o národnú kultúrnu pamiatku. To, čo má najväčšiu hodnotu a ochranu, je kompozícia parku – trasy chodníkov a aleje, ktoré ich lemujú. Tieto aspekty si plne uvedomujeme,

ny práce v teréne, diskusií, zberu dát, riešení a hľadania prístupov k daným problémom. Prosíme, aby ste sa pozreli aj na súčasný stav parku a na to, čo sa stane, ak sa revitalizácia neuskutoční. Naozaj si väčšina obyvateľov želá tráviť svoj voľný čas v prostredí, kde ich denne ohrozujú padajúce konáre alebo dokonca celé stromy? Otázkou teda je, či po diskusiách na sociálnych sieťach, ktoré boli často bez kontextu a bez odbornej znalosti, bude mesto donútené park len zakonzervovať a sledovať jeho postupnú degradáciu, alebo ho bude musieť úplne uzavrieť z dôvodu bezpečnosti. Týmto by sme chceli požiadať, aby sa médiá a zainteresovaní pýtali aj ďalších záujmových skupín – a tých sú desiatky – či si želajú, aby sa park zrevitalizoval a stal sa živým priestorom, aj za cenu, že časť stromov bude musieť byť odstránená.

Ing. Martin Pavelek, architekt mesta

Mestský park je Národnou kultúrnou pamiatkou z dôvodu, že je reprezentatívnou ukážkou vývoja záhradného umenia na našom území. Predmetom pamiatkovej ochrany je dispozícia parku, trasovanie chodníkov a najmä vegetačná podstata, teda stromy. Je rozdiel obnovovať bežný park a park, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou. Pri bežnom parku proces obnovy nie je tak zložitý, pri mestskom parku v Banskej Bystrici musíme postupovať v zmysle zákona o ochrane pamiatkového fondu, ktorý presne určuje podmienky obnovy. Časť verejnosti požaduje z ekologických dôvodov ďalšie odborné prieskumy v parku a viac riešení zameraných na ochranu prírody. Nie všetky tieto požiadavky však dokážeme splniť a zároveň postupovať v zmysle zákona o ochrane pamiatkového fondu. Pri plánovaní obnovy mesto spolupracuje s Krajským pamiatkovým úradom, ale rovnako aj so Štátnou ochranou prírody. Mesto nedostalo do Štátnej ochrany prírody žiadne zamietavé stanovisko k obnove parku. Naším cieľom je nájsť rovnováhu medzi ochranou prírodného prostredia a zachovaním kultúrneho dedičstva, aby sa pri obnove alebo úpravách rešpektovali oba aspekty hodnoty územia. Mesto neodmieta dialóg o ekologických aspektoch pri obnove v parku, avšak môže ich akceptovať iba do takej miery, aby neporušilo literu zákona.

Fotografie: MŠÚ BB

Poslanecké názory

Poslancov nasledujúcich podľa abecedného poradia sme požiadali o komentár k aktuálnej téme, ktorou je historická obnova Mestského parku. Druhou otázkou je stanovisko k stabilnej celoročnej téme, kde sme sa pýtali: „Aké sú podľa Vás priority obyvateľiek a obyvateľov vášho volebného obvodu?“

Ing. Michal Škantár

A Mestský park nie je len krásnym miestom, ale aj národnou kultúrnou pamiatkou, ktorej ochrana je našou povinnosťou. Práve preto je pri jeho obnove nevyhnutné riadiť sa názormi odborníkov. Teší ma, že víťazný návrh z medzinárodnej architektonickej súťaže, v ktorej uspel ateliér Gulačová – Sereš spomedzi dvanástich účastníkov, má za cieľ vrátiť park do jeho historickej podoby z roku 1896, kedy ho navrhol významný budapeštiansky architekt Ármin Petz. V rámci obnovy sa do parku vráti historický mýtny domček, ktorý bol odstránený pri výstavbe kruhovej križovatky. Plán počíta aj s novýmietskými ihriskami, fontánou a premenou schátraných šatní na kaviareň s verejnými toaletami, ktoré v parku dlhodobo chýbajú. Najdôležitejšou súčasťou revitalizácie je však zeleň. Bezpečnosť návštevníkov je na prvom mieste, a preto je nutné z parku odstrániť všetky nebezpečné dreviny, aj za cenu nepopulárnych rozhodnutí. Zároveň je kľúčové ochrániť zdravé stromy, ktoré majú perspektívu poskytovať tieň aj v budúcnosti. Musíme čo najskôr začať s náhradnou výsadbou, aby nové, vzrastlé stromy mohli tešiť nás aj ďalšie generácie. Vzhľadom na klimatické zmeny bude nevyhnutnosťou aj vybudovanie kvalitného zavlažovacieho systému a citlivá starostlivosť o dreviny od momentu ich vysadenia. Verím, že sa zohľadnia názory odbornej verejnosti a náš mestský park bude opäť priťahovať množstvo ľudí, ktorí si v ňom budú môcť cítiť bezpečie.

B Obyvatelia sa na mňa najčastejšie obracajú s požiadavkami na obnovu ciest a chodníkov. Som preto veľmi rád, že v Sásovej aktuálne prebieha historicky najväčšia rekonštrukcia chodníkov od roku 1989. Podarilo sa už opraviť chodníky na Tatranskej ulici nad škôlkou, na Sitnianskej a dlhý úsek na Starohorskej. Práce pokračujú na Ďumbierskej ulici a realizuje sa aj výmena poškodennej dlažby v Starej Sásovej. Okrem toho sa obnovilo množstvo schodísk a pribudli desiatky bezbariérových úprav, ktoré uľahčujú život najmä rodičom s kočíkmi a ľuďom so zníženou mobilitou. V budúcom roku chceme pozornosť zamerať na Magurskú a Krivánsku ulicu, kde plánujeme spustiť rozsiahly projekt revitalizácie celého územia Jelšového hájika. Veľkým úspechom tohto roka je aj komplexná obnova štvorprúdovej cesty na Rudohorskej ulici a rekonštrukcia vozovky na Pieninskej ulici, ktorej súčasťou bolo aj vybudovanie nových parkovacích miest. Problém s parkovaním, ktorý trápi mnohých Sásovčanov, by malo pomôcť vyriešiť dlho očakávané parkovisko za Tatranskou ulicou, ktorého výstavba sa začne na jar. Súčasťou tohto projektu bude aj komplexná obnova chodníkov na tejto ulici. Ak všetko pôjde podľa plánu, na jar sa začne aj s výstavbou nového športového areálu pri Základnej škole na Pieninskej ulici. Ten prinesie moderné možnosti športovania nielen pre žiakov, ale aj pre širokú verejnosť.

Mgr. Patrik Trnka

A Mestský park je bezpochyby krásne miesto, ktoré má slúžiť na relax, aktívny oddych a stretávanie sa obyvateľov. V súčasnosti vnímam, že okolo projektu jeho revitalizácie sa vedú rôzne diskusie, najmä pokiaľ ide o výruby stromov a obnovu zelene. Park musí byť v prvom rade bezpečný pre návštevníkov a o zdraví stromov musia rozhodovať odborníci, nie emócie či názory bez podložených údajov. Som presvedčený, že je rozdiel niesť za niečo zodpovednosť alebo sa len k niečomu nezáväzne vyjadrovať. Celý proces obnovy parku realizovalo mesto transparentne, najprv na základe stretnutí s obyvateľmi a rozsiahleho participatívneho procesu, vďaka ktorému získalo mnoho dobrých podnetov od užívateľov mestského parku. Následne bola vyhlásená medzinárodná architektonická súťaž, do ktorej sa prihlásilo 12 renomovaných architektonických tímov. Z nich odborná komisia vybrala tri najlepšie návrhy a napokon určila víťazný projekt. Architekti z víťazného tímu Gulačová Šereš ho vypracovali s cieľom zachovať maximum hodnotných drevín, obnoviť historickú kompozíciu a zároveň vytvoriť zdravý, funkčný a udržateľný park pre ďalšie generácie. Park, ktorý bude predovšetkým bezpečný a spravovaný zodpovedne, aby si zachoval svoju hodnotu a funkciu aj do budúcnosti.

B Na základe osobných stretnutí s obyvateľmi Radvane považujem za hlavné priority našej mestskej časti hlavne riešenie nedostatku parkovacích miest, rekonštrukcie ciest, opravy chodníkov a starostlivosť o verejné priestranstvá. Teší ma, že sa nám v poslednom období podarilo posunúť viaceré veci dopredu. V týchto dňoch sa dokončuje rekonštrukcia kilometrového chodníka pre peších aj cyklistov. Súčasťou je nové verejné osvetlenie, lavičky, stojany na koše a bicykle. Na Radvanskej ulici nám pribudli nové parkovacie miesta, rovnako ako aj na Poľnej ulici, kde bola zároveň rozšírená cesta a obnovou prešiel aj chodník. Ako predseda výboru mestskej časti mám radosť aj z menších opráv, akými je obnova kratších úsekov chodníkov, prepojovacích schodísk i vstupov do bytových domov. Za kľúčovú prioritu, a myslím si, že nielen moju, ale aj mnohých Radvančanov, považujem opravu Bernolákovej ulice, ktorej rekonštrukcia nás čaká už v budúcom roku. Na jar by sa mala začať prvá etapa projektu Zelené sídliská Bernolákova – Radvanská, ktorý prinesie viac zelene a príjemnejší verejný priestor. Verím, že v nasledujúcich rokoch sa nám podarí zrealizovať aj komplexnú obnovu parku pri kaštieli Radvanských a samotného kaštieľa, ktorý si to po rokoch určite zaslúži. Ak by mal ktokoľvek záujem o osobné stretnutie, organizujem každý posledný piatok v mesiaci o 11:00 hod. neformálne stretnutie v parku pri kaštieli Radvanských. Vždy sa tam rád porozprávam s obyvateľmi a dozviem sa, čo ich trápi alebo čo by chceli v Radvani zlepšiť.

Robotnícky dom oslavuje storočnicu

Na Robotníckej ulici č. 3 v Banskej Bystrici stojí dvojposchodový Robotnícky dom, budova doznievajúcej secesie. V rokoch 1924-1925 ju z vlastných prostriedkov postavili banskobystrickí robotníci. Jeho špecifické postavenie naznačuje aj skutočnosť, že bol 26. júna 1963 ako jediný z robotníckych domov na Slovensku vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Dnes je dôležitou multižánrovou tepnou kultúrneho života v meste a oslavuje storočnicu. Pri tejto príležitosti bola pripravená aj séria podujatí a aktivít.

Robotnícky dom začali stavať banskobystrickí robotníci ako svoj kultúrny stánok v roku 1924. O rok neskôr, 4. októbra 1925 bol sprístupnený verejnosti, vďaka čomu v ňom začal pulzovať kultúrny život mesta. Viackrát prešiel obnovou, neskôr bol pre nevyhovujúci technický stav zatvorený. „V roku 2015 sa nám podarilo z eurofondov realizovať jeho komplexnú rekonštrukciu a vrátiť doň život. Dnes je dejiskom desiatok podujatí, kvalitnej hudby i umenia a patrí k vyhľadávaným miestam obyvateľov a návštevníkov Banskej Bystrice. Svojimi umeleckými návštevami ho poctili domáce aj zahraničné hudobné a dramatické súbory i jednotlivci. Robotníckemu domu želám, aby bol aj naďalej miestom dobrej atmosféry, stretávania sa ľudí, miestom života a energie, aby sa tam všetci stále radi vracali,“ hovorí primátor Ján Nosko. „Robotnícky dom nie je len budova s dlhoročnou históriou, ale najmä miesto, ktoré držia pri živote ľudia – jednak tím Robotníckeho domu a samozrejme, návštevníci. Práve vďaka nim sa z neho stal moderný a živý kultúrny priestor. Všetkým, ktorí k tomu prispievajú, patrí poďakovanie. Robotníckemu domu k jeho jubileu prajem, aby si aj ďalej zachoval svoju jedinečnú atmosféru a energiu,“ dodáva vedúca oddelenia kultúry Lýdia Baranová. Robotnícky dom ožil začiatkom októbra dvoj-

Foto: archív Robotníckeho domu

né pohybovo-svetelné vystúpenie inšpirované folklórom Podpoľania v podaní Univerzitného folklórneho súboru Mladosť. Na druhom poschodí Robotníckeho domu si môžu návštevníci v pracovných dňoch od 9:00 hod. do 15:00 hod. a počas podujatí pozrieť výstavu s názvom Robotnícky? Áno, kultúrny! Priblíži sto rokov života a príbehov spojených s Robotníckym domom, ktorý bol od svojho otvorenia v roku 1925 jedným z hlavných centier spoločenského a kultúrneho diania v Banskej Bystrici.

„Prezentuje kľúčové historické a ideové momenty výstavby a fungovania tohto významného kultúrneho a spoločenského stánku. Cieľom výstavy je ukázať, že Robotnícky dom nebol len budovou, ale miestom, kde sa stretávali generácie, kde sa rodili nové myšlienky, kde sa spájala kultúra s každodennosťou,“ približuje Zuzana Kohútová z Kultúrneho centra Robotnícky dom.

Za koncepciou a dizajnom výstavy stojí Patrik Ševčík z Akadémie umení, autorom textovej časti je Filip Glocko zo Stredoslovenského múzea. Robotnícky dom, Pevný bod politicko-kultúrneho života v Banskej Bystrici – tak znie názov pripravovanej publikácie, ktorá bude uvedená do života v novembri 2025. V októbri sa v priestoroch Robotníckeho domu uskutočnila tiež konferencia „Kultúrne domy – monumenty doby?“, na ktorej odborníci diskutovali o tom, čím kultúrne domy boli, čím sú a čím by mohli byť. Robotnícky dom je dnes kultúrnym centrom Mesta Banská Bystrica a zároveň sídlom výkonnej produkčnej zložky oddelenia kultúry. Stal sa živým priestorom kultúrno-osvetovej činnosti, záujmových umeleckých a vzdelávacích aktivít. Ročne sa tu uskutoční viac ako 200 podujatí, nielen v jeho priestoroch, ale aj v iných interiéroch a exteriéroch mesta. Robotnícky dom ponúka priestor etablovaným

umelcom, študentom aj menej známym interpretom, prepája kultúrne komunity a inštitúcie a stojí za úspešnými projektmi ako Dni mesta, Medzinárodný deň tanca či Klubové povstanie. Patrí medzi hlavných organizátorov významných podujatí, ako sú Banskobystrická hudobná jar, Veľkonočné námestie, United Europe Jazz Festival, Kultúrne leto, Radvanský jarmok, Akadémia európskeho seniora či Banskobystrické Vianoce. V spolupráci s umeleckými školami, kultúrnymi inštitúciami i tretím sektorom sa snaží prinášať rôznorodé a profesionálne kultúrne programy, ktoré odzrkadľujú vysokú umeleckú úroveň mesta.

Galavečer na oslavu jubilea

Foto: MúB BB

Robotnícky dom naprieč časom

1924 – 1925	Výstavba Robotníckeho domu, na ktorej sa podieľalo 30 – 40 robotníkov.
4. 10. 1925	Slávnostné otvorenie a uvedenie do užívania.
1957 – 1958	Rekonštrukcia, do sály pribudli štyri intarzované obrazy od umeleckého stolára B. Breznického.
1963	Vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku – jediný z robotníckych domov na Slovensku.
1971	Ďalšia nevyhnutná rekonštrukcia.
2015	Komplexná obnova z eurofondov – prepojenie histórie s moderným využitím.
2020	Otvorenie nadvoria pre podujatia s kapacitou 120 miest.
2025	Oslava storočnice.

Z. Marhefková, B. Károlyová

Videomapping na fasáde zvýraznil výnimočnosť budovy

Foto: MúB BB

dňovým festivalom Svetlo v meste, ktorý sa odohrával vo viacerých lokalitách Námestia Slobody. Program v Robotníckom dome bol oslavou jubilea a zároveň sprievodcom históriou. Videomapping na fasáde zvýraznil architektonickú výnimočnosť budovy. V sprievode hudby v podaní huslistu Andreja Barana, ktorý zahral priamo z okna budovy, zažili návštevníci fascinujúcu svetelnú inštaláciu pod názvom Storočnica v novom svetle. V sále Robotníckeho domu bolo zas priprave-

Banská Bystrica plánuje významné investície do dopravnej infraštruktúry

Napriek náročným ekonomickým časom a neudržateľnému systému financovania samospráv robia mestá maximum, aby poskytovali obyvateľom kvalitné služby. Banská Bystrica sa dlhodobo projektovo pripravuje na riešenie najpálčivejších tém a realizáciu rozsiahlych investícií, ktoré chce zabezpečiť vďaka čerpaniu eurofondov z Programu Slovensko. Existuje však skupina projektových zámerov, ktoré nie je možné v dostatočnej miere financovať z európskych fondov. Podobne ako iné mestá na Slovensku, aj Banská Bystrica si vďaka dobrému hospodáreniu môže dovoliť čerpať investičný úver vo výške 10 miliónov eur. Smerovať budú do dopravnej infraštruktúry – na obnovu a výstavbu mostov, ciest, chodníkov v zlom technickom stave a budovanie parkovísk. Návrh vedenia mesta na októbrovom zasadnutí mestského zastupiteľstva mestskí poslanci všetkých poslaneckých klubov jednomyselne schválili.

Z európskych peňazí chce mesto financovať revitalizáciu mestského parku či obnovu vnútroblokových priestranstiev v rámci projektu Zelené sídliská. Podstatná časť financií z eurofondov smeruje na rekonštrukciu základných škôl a výstavbu športovísk v ich areáloch. Financie z eurofondov samospráva využije aj na projekty v oblasti kultúry – rozšírenie priestorov Divadla z Pasáže či rekonštrukciu kaštieľa Radvanských. Významné investície budú smerovať do verejnej dopravy na nákup nových autobusov a trolejbusov, rekonštrukciu zastávok MHD, výstavbu nového mosta pri Malej železničnej stanici, mosta na Mládežníckej ulici i budovanie ďalšej siete cyklotrás. Financie z úveru plánuje mesto použiť na realizáciu ďalších projektov. „Dlhé roky voláme po zmene financovania samospráv, ktorá by zabezpečila dlhodobú udržateľnosť a starostlivosť o dopravnú infraštruktúru v našich mestách. Keďže výhľadovo nemáme žiadne signály o tom, že by k tomuto kroku zo strany Vlády SR malo dôjsť a vlastné zdroje v mestskom rozpočte sú obmedzené, čerpanie úveru je možnosť ako zabezpečiť zníženie technologického dlhu na mostoch, cestách či chodníkoch, ktorých obnovu nevieme pokryť v dostatočnej miere z európskych fondov. Vďaka bohatej projektovej príprave, dobrému hospodáreniu a nízkej zadlženosti si môžeme dovoliť čerpať úver vo výške 10 miliónov eur a za-

Fond dopravnej infraštruktúry

- **Tatranská ulica** • úsek od križovatky so Starohorskou ulicou po križovatku s Rudohorskou ulicou, úprava komunikácie dĺžky 1 200 m, úprava chodníkov v dĺžke 771 m, úprava vjazdu k materskej škole v dĺžke 217 m, úprava parkoviska za Tatrancou aj s chodníkom s dĺžkou 112 m
- **Okružná križovatka most Smrečina** • križovatka ulíc Golianova, Mičinská cesta, Bellušova
- **Sitnianska ulica** • úprava komunikácie pri bytových domoch orientačne č. 23 až 33 dĺžky 100 m + rekonštrukcia príslušného parkoviska
- **Komenského ulica II. etapa** • úprava komunikácie dĺžky 284 m
- **Mládežnícka ulica** • úsek od okružnej križovatky pri ESC po otočku autobusov na Mládežníckej ulici, úprava komunikácie dĺžky 1 600 m, úprava chodníka na Mládežníckej ulici dĺžky 311 m,
- **Jilemnického ulica** • úsek č. 1 od ulice kpt. Nálepku po Domov dôchodcov a sociálnych služieb SENIUM, úprava komunikácie dĺžky 285 m, úprava chodníka dĺžky 124 m, úsek č. 2 od ulice kpt. Nálepku po Námestie L. Štúra – úprava komunikácie dĺžky 450 m, úprava chodníkov dĺžky 407 m,
- **Rudlovská cesta** • úsek od čerpaciej stanice po križovatku so 4-prúdovým obchvatom, úprava komunikácie dĺžky 1 035 m, úprava chodníkov dĺžky 385 m
- **Majerská cesta** • úsek od mosta ponad Hron po železničné priecestie, úprava komunikácie dĺžky 2 012 m, úprava chodníkov dĺžky 411 m,
- **Ulica 29. augusta** • úsek od budovy Slovenskej sporiteľne po križovatku s Partizánskou cestou, úprava komunikácie dĺžky 748 m
- **Hodžova ulica** • úsek od križovatky s ulicou Hurbanova po križovatku s ulicou Jána Chalupku, úprava komunikácie dĺžky 170 m, úprava chodníkov dĺžky 280 m,
- **Kollárova ulica** • úsek od križovatky s ulicou Rudlovská po ÚPSVaR, úprava komunikácie dĺžky 422 m, úprava chodníkov po oboch stranách ulice s dĺžkou 855 m,
- **Školská ulica** • úsek od zjazdu z R1 po križovatku s ulicou Na Graniari, úprava komunikácie dĺžky 377 m
- **Moskovská ulica - parkovacie miesta** • 175 parkovacích miest a 9 parkovacích miest pre ZŤP
- **Limbová ulica** • parkovacie miesta
- **Lazovná ulica** • vybudovanie parkovacích miest s otočkou pred budovou ZŠ Bakossova, 40 + 12 parkovacích miest

Plánované investičné akcie súvisiace s čerpaním úveru

- Most pri Vozovni Kremnička** - projektová dokumentácia
- Most ponad R1 pri Vozovni Kremnička** - realizácia
- Podchod na Kapitulskej ulici** - rekonštrukcia vrátane vstupných prestrešení
- Most ponad R1 Pri Tescu** - realizácia opatrení vyplývajúca z diagnostiky, sanácia
- Most Mládežnícka** - dofinancovanie
- Vybudovanie parkoviska Tatranská** - 1. etapa dofinancovanie
- Chodník Kostiviarska** - dofinancovanie (bez cesty k železničnej stanici)
- Miestna cesta Bernolákova** - realizácia
- Cyklotrasa Fončorda, Cyklotrasa Hušták - Radvaň, Kráľová** - Vetva A - dofinancovanie
- Parkovacie domy na území mesta Banská Bystrica** - projektová dokumentácia
- Podchod Vajanského** - projektová dokumentácia
- Most Laskomer** - rekonštrukcia
- Most nad I/66 na ul. 29. augusta k železničnej stanici** - projektová dokumentácia
- Most nad I/66 na ul. 29. augusta k železničnej stanici** - realizácia
- Fond dopravnej infraštruktúry** - projektová dokumentácia

istiť ďalší rozvoj nášho mesta, aby sa v ňom žilo Banskobystričanom lepšie,“ objasňuje primátor Ján Nosko. Na základe očakávaní zo strany obyvateľov, ich volených zástupcov, ako aj podkladov od odborných útvarov MsÚ, vypracovala samospráva prehľad akútnych problémov, ktorých riešenie má byť financované práve z úveru. Ide napríklad o rekonštrukciu podchodu v Kapitulskej ulici, riešenie mosta v Kremničke ponad R1, realizáciu opatrení vyplývajúcich z diagnostiky Radvanského mosta, dofinancovanie výstavby parkoviska na Tatranskej ulici i chodníka v Kostiviarskej či rekonštrukciu Bernolákovej ulice. Zároveň ide o zoznam ciest a chodníkov, na ktorých obnovu vyčlenili poslanci MsZ na júnovom zasadnutí mestského zastu-

pitelstva financie na obstaranie projektovej dokumentácie. Ide o obnovu cesty a chodníkov na Tatranskej ulici, Komenského ulici, Kollárovej i Školskej ulici, Mládežníckej, Jilemnického a ďalších. Zoznam počíta s obnovou Rudlovskej a Majerskej cesty i Hodžovej ulice. Vďaka financiám z úveru by mali pribudnúť parkoviská na Limbovej v Podlaviciach, v Lazovej ulici pri ZŠ s MŠ Bakossova, ako aj parkovacie miesta na Moskovskej ulici. Obnovou by mala prejsť aj križovatka

pri Kazačku na Uhlisku. „Návrh jednotlivých stavieb a rekonštrukcií v rámci dopravnej infraštruktúry je zostavený na základe zhodnotenia odborného útvaru mesta a zároveň je prienikom požiadaviek poslancov mestského zastupiteľstva do rozpočtu. Na základe toho vznikol zoznam úsekov, ktorý môže byť modifikovaný vzhľadom na to, v akom stave sa nachádzajú. Čerpanie úveru je podmienené aj pripravenosťou projektu, vysúfaženou sumou vo verejnom ob-

starávaní alebo predpokladanou hodnotou zákazky. O každej jednej investičnej akcii budú následne rozhodovať poslanci v mestskom zastupiteľstve prostredníctvom predkladaných zmien rozpočtu“ dopĺňa Nosko. Realizácia investícií je plánovaná v horizonte najbližších dvoch rokov od podpisu úverovej zmluvy.

Z. Marhefková

Mesto preberá parkovací systém v centre, poslanci schválili nákup parkovacích automatov

Od 1. januára 2026 plánuje prevádzkovať celý systém plateného parkovania v centrálnej mestskej zóne mesto Banská Bystrica. Na tento krok sa pripravuje už od minulého roka, keď prevzalo do svojej správy od súčasného súkromného prevádzkovateľa systém plateného parkovania v šiestich existujúcich rezidentských zónach s 24-hodinovou reguláciou parkovania a vytvorilo nové rezidentské zóny s nočnou reguláciou parkovania vo vybraných mestských častiach. Na mimoriadnom zasadnutí mestského zastupiteľstva schválili poslanci nákup parkovacích automatov do majetku mesta.

Samospráva v súčasnosti prevádzkuje desať rezidentských zón. V minulom roku prevzala do svojej správy od spoločnosti EEI, ktorá do konca tohto roka prevádzkuje systém plateného parkovania v centre mesta, šesť existujúcich rezidentských zón s 24-hodinovou reguláciou parkovania. Okrem toho mesto zriadilo nové rezidentské zóny s nočnou reguláciou parkovania v Podlaviciach, na Uhlisku a Severnej-Bakossovej ulici (nepárne čísla). Zaregulované bolo aj parkovanie pri Rooseveltovej nemocnici.

Mesto ako jediný prevádzkovateľ

„K poslednému dňu tohto roka, t. j. 31. 12. 2025, sa končí zmluva medzi mestom a súkromnou spoločnosťou, ktorá zabezpečuje reguláciu parkovania v centrálnej mestskej zóne. Rozhodli sme sa zmluvu nepredĺžiť, parkovanie v centre mesta prevziať do svojej správy a zabezpečovať si ho vo vlastnej réžii ako jediný prevádzkovateľ. Tento krok už odsúhlasili poslanci mestského zastupiteľstva schválením všeobecne záväzného nariadenia v minulom roku pri zriaďovaní nových rezidentských zón,“ hovorí primátor Ján Nosko. Samospráva sa na prevzatie plateného parkovania v centre mesta pripravuje po technickej a technologickej stránke. Počas minulého roka bol obstaraný informačný systém, ktorý dnes môžu využívať obyvatelia a návštevníci mesta prostredníctvom aplikácie datamesta.banskabystrica.sk. Vďaka nej sa registrujú za účelom získania rezidentských kariet v rezidentských zónach, ako aj úhrady za krátkodobé parkovné. Mesto za uplynulé mesiace riešilo aj otázku obstarania parkovacích automatov.

Foto: MsÚ BB

Odkúpenie automatov

„Vzhľadom na to, že obstaranie všetkých úplne nových parkovacích automatov je podstatne drahšie, rokovali sme so súčasným prevádzkovateľom o prevzatí časti existujúcich automatov v centrálnej mestskej zóne do majetku mesta. Na základe spracovaného znaleckého posudku a spoločných rokovaní sme sa dohodli, že z celkového počtu 43 kusov parkovacích automatov, odkúpime 28 kusov vo vyhovujúcom stave a ďalších 15, ktoré sú technicky opotrebované, bude nahradených 15 kusmi automatov vyrobených v roku 2025 so všetkými potrebnými parametrami. Takýmto spôsobom získame parkovacie automaty na pôvodných miestach tak, ako je tomu v súčasnosti,“ objasňuje Martin Snopko, vedúci Odboru správy a údržby miestnych ciest MsÚ. Po vzájomných rokovaníach so súčasným prevádzkovateľom predstavuje výsledná suma obstarania parkovacích automatov 92 000 eur bez DPH. Oproti sume, ktorú znalecký posudok ohodnotil na 117 000 eur

bez DPH, tak mesto dokáže ušetriť finančné prostriedky, ktoré v mestskom rozpočte, z dôvodu náročnej ekonomickej situácie samospráv, chýbajú. Súčasťou ceny je aj suma za odkúpenie existujúceho závorového systému na parkovisku pod Pamätníkom SNP.

Formy platby

„Všetky parkovacie automaty budú doplnené o možnosť platby kartou a o klávesnicu s príslušným technickým vybavením pre zabezpečenie platby krátkodobého parkovného na konkrétne EČV. Povinnosťou súčasného prevádzkovateľa je pripraviť automaty so všetkými doplnkami tak, aby mohli od začiatku nového roka slúžiť obyvateľom a návštevníkom na platby za parkovanie. Plánujeme otvoriť aj trh pre aplikácie zmluvných poskytovateľov, ktoré využívajú návštevníci z iných miest, s cieľom poskytnúť im možnosť platiť prostredníctvom nich za parkovné aj na našom území. Okrem toho bude možné naďalej uhradiť parkovné prostredníctvom SMS,“ informuje Snopko.

V novembri 2025 budú mestskí poslanci schvaľovať nové VZN upravujúce niektoré skutočnosti zaužívané 15 rokov, súvisiace s plateným parkovaním v centre mesta. Upravená bude aj cenová politika, ktorá sa priblíži cenám za parkovanie v iných krajských mestách. Návrhom samosprávy je, aby obyvatelia centra mesta mali právo získať rezidenčnú kartu a parkovať pred svojimi domami, rovnako ako obyvatelia v iných rezidentských zónach. Finančne zvýhodnení budú, tak ako doposiaľ, obyvatelia s trvalým pobytom v Banskej Bystrici.

Z. Marhefková

ZAaRES má spracovaný zámer svojho budúceho sídla na novej adrese

Zástupcovia Záhradníckych a rekreačných služieb predstavili poslancom mestského zastupiteľstva a svojim zamestnancom na októbrovom rokovaní zámer vybudovania ich budúceho sídla. To vznikne v priebehu najbližších rokov na pozemkoch v Majeri, s rozlohou cca 14 600 metrov štvorcových, z ktorých časť samospráva vlastnila a zvyšok nadobudla za uplynulé obdobie. Cieľom je vytvoriť na novej adrese areál so zázemím, kde budú môcť zamestnanci ZAaRES-u realizovať svoje činnosti.

ZAaRES, niekdajší Sadovnícky podnik, oslávil v minulom roku svoje 60. narodeniny. Vznikol ako reakcia na rozrastajúce sa mesto a potrebu zveľaďovať verejné priestranstvá. V súčasnosti sa činnosti príspevkovej organizácie delia do troch hlavných oblastí: športoviská a detské ihriská, zeleň, kremačné a cintorínske služby. Záhradnícke a rekreačné služby majú svojich kmeňových skúsených zamestnancov a zároveň prechádzajú generačnou obmenou. „Záhradnícke a rekreačné služby nie sú len o kosení, výruboch, orezoch stromov a výsadbách. Za uplynulé roky sa vypracovali na modernú mestskú organizáciu vykonávajúcu mnoho činností s jasnou víziou do budúcnosti. Ich práca sa v posledných rokoch zásadným spôsobom zmenila a zefektívnila, a to aj nakúpením novej techniky, do ktorej neustále investujeme významné financie z mestského rozpočtu a mimorozpočtových zdrojov. Okrem toho, že svojou prácou dokážu reagovať na výzvy, ktoré so sebou prináša klimatická zmena, spolupracujú aj na vedecko-výskumných aktivitách a sú inšpiráciou pre iné samosprávy, ktoré chodia do Banskej Bystrice čerpať z ich skúseností. V neposlednom rade ma teší, že sme dokázali nadobudnúť priestor

pre nový ZAaRES, s ktorým majú jasný cieľ a predstavu,“ hovorí primátor Ján Nosko. ZAaRES je zodpovedný za spravovanie 3,35 mil. metrov štvorcových plôch v našom meste a toto číslo medziročne narastá. Súvisí aj s prípravou nových projektov, ktoré samospráva plánuje realizovať – napr. revitalizácia mestského parku či projekty Zelené sídliská. Okrem detských ihrísk, mobiliáru, športovísk či telocviční sa ZAaRES stará o údržbu Mestského mládežníckeho štadióna, nového hokejbalového ihriska a skateparku, v zime o bežkársku trasu. Záhradnícke a rekreačné služby okrem kmeňových zamestnancov spolupracujú s externými odborníkmi, ktorí sú zodpovední za to, aby výkonná zložka robila činnosti dlhodobu udržateľné a pripravené na zmenu klímy. Vedenie ZAaRES-u čaká v naj-

bližších rokoch veľká výzva v podobe vybudovania nového zázemia v Majeri. „Aktuálne máme pripravený zámer a víziu budúceho využitia areálu v Majeri. Počítame s rekonštrukciou existujúcej administratívnej budovy a vytvorením školiacej miestnosti. V areáli bude stredisko zelene, miesto na hrubú očistu techniky, stredisko dopravy s garážami a skladmi strojov, zámočnícke a stolárske dielne pre údržbu mobiliáru a detských ihrísk, skleníky, sklad výrobkov či priestor na spracovanie zelenej hmoty z údržby zelene. Chceme vytvoriť podmienky na to, aby sa tam mohol ZAaRES plnohodnotne presťahovať so všetkými svojimi úsekmi. Plánujeme realizovať vodozádržné opatrenia, moderné environmentálne technológie ako tepelné čerpadlá a fotovoltiku,“ informuje Martin Šikula zo ZAaRES-u. Spracovaný zámer posluží ako podklad do pripravovaného verejného obstarávania na projektanta. S vypracovaním projektovej dokumentácie bude súvisieť príprava štruktúrovaného rozpočtu, a tým aj rozdelenie projektu na etapy, ktoré jasne zadefinuje aj možnosti čerpania mimorozpočtových zdrojov na realizáciu budúceho sídla ZAaRES-u.

Z. Marhefková

Vizualizácia nového areálu

Foto: M. Šikula

V novej bylinkovej učebni v MŠ Nová získavajú škôlkari environmentálne zručnosti

Mesto Banská Bystrica získalo zo Zeleného vzdelávacieho fondu v rámci Environmentálneho fondu financie vo výške cca 8 000 eur. Vďaka tomu sa zamestnanci i deti Materskej školy na Novej ulici na Fončorde tešia z obnoveného vonkajšieho átria a novej bylinkovej učebne. Škôlkari tak môžu od útleho veku absolvovať výchovno-vzdelávacie i environmentálne praktické aktivity zážitkovou formou na čerstvom vzduchu.

Materská škola na Novej ulici v Banskej Bystrici pozostáva z troch pavilónov. Medzi dvomi z nich bolo v minulosti zriadené átrium určené na výchovu a vzdelávanie detí, na podávanie stravy, ako aj na stretávanie sa učiteľov s rodičmi pri mimoškolských aktivitách. Postupom času átrium schátralo, z bezpečnostných dôvodov bola odstránená drevená pergola a stoly, čím prestalo plniť svoj účel, až zaniklo. „Dvere, ktoré viedli zvonútra našej škôlky do átria boli v minulosti z bezpečnostných dôvodov zamurované a átrium upadlo do zabudnutia. Roky sme ho nevyužívali. Vláni na jar sme sa rozhodli pôvodné

dvere obnoviť a átrium znovu sprístupniť. Vďaka získaným externým zdrojom sme opäť vytvorili priestor, kde si môžu škôlkari vychutnať svoj obed či olovrant. Zatiene- né átrium drevenou pergolou s lavičkami a vyvýšenými záhonmi s bylinkami môžeme využívať na organizovanie rôznych spoločných školských aktivít, ale aj činností mimo školy,“ hovorí riaditeľka MŠ Svetlana Svetlíková. Vďaka bylinkovej učebni s oddychovým priestorom má 125 detí a 20 zamestnancov MŠ novú možnosť tráviť oveľa viac času vo vonkajšom prostredí. Zmodernizovaním a rekonštrukciou átria si môžu škôlkari i učitelia

v praxi vyskúšať, ako sadiť bylinky a osádzať kvetinové záhony, ako sa o ne starať, ako ich poznávať a využiť ich pre svoje zdravie. „Popri veľkých rekonštrukciách sa naše základné a materské školy zapájajú aj do menších projektov a sú úspešné. Vďaka tomu dokážeme skvalitniť školské a škôlkarské prostredie a vytvoriť pre deti nové zaujímavé aktivity. Aj realizovaná bylinková záhrada je príkladom, že škôlkari sa môžu už od útleho veku vzdelávať zážitkovou formou na čerstvom vzduchu,“ dopĺňa 2. zástupca primátora Martin Majling.

Z. Marhefková

Úkryt civilnej ochrany na Magurskej prešiel revitalizáciou a vznikol v ňom unikátny vzdelávací priestor

Úkryt civilnej ochrany v podzemí bývalej ZŠ Magurská sa v spolupráci mesta a nadšencov premenil na originálny edukačný priestor. Žiaci základných a stredných škôl sa v ňom učia o civilnej ochrane na konkrétnych príkladoch, v autentickom prostredí a so skutočnými pomôckami.

Mesto Banská Bystrica vstúpilo do zmluvného vzťahu s Občianskym združením Ochranné stavby a poskytlo mu na užívanie priestory úkrytu. Združenie sa zaviazalo, že priestory zrevitalizuje, vybaví expozíciou a bude v nich realizovať vzdelávacie aktivity. Členovia združenia priestory vypratali, vyčistili, vymaľovali a vymenili osvetlenie. Úkryt vybavili stálou expozíciou civilnej ochrany a vytvorili prednáškovú miestnosť s kapacitou 30 miest na sedenie. Expozícia je rozdelená do tematických okruhov – spojovacia technika, chemický prieskum, dozimetrické prístroje, filtroventilačné zariadenia a ich komponenty, protichemická ochrana či zdravotnícke pomôcky. V prednáškovej miestnosti sa nachádza aj literatúra o civilnej ochrane a ochranných stavbách. Práve v tejto miestnosti žiaci exkurziu začínajú, lektori ich zoznámia so základnými informáciami. Prehliadka pokračuje púťavou expozíciou a zahŕňa aj praktické príklady, kde si môžu deti vyskúšať prácu zo vzduchotechnikou alebo si vypočujú skúšku sirén. „Teší ma, že nám v Banskej Bystrici vznikol priestor s pridanou hodnotou, aký hocikde nenájdete. Autentické prostredie krytu a technika, ktorú tu návštevníci uvidia, ponúkajú vzdelávací zážitok, ktorý nenahradí žiadna učebnica. Mal som možnosť si expozíciu prejsť a musím povedať, že je zostavená veľmi pútavo a zaujímavo, a to nielen pre deti,“ uviedol primátor Ján Nosko. Exponáty získalo združenie rôznymi cestami – dostalo ich darom od rôznych subjektov, členovia ich našli pri svojej historicko-bádateľskej činnosti, zakúpili v bazároch či aukciách alebo zachránili z pivníc. „Viem, že je to zrejme nevšedný koníček, ale nás v tíme proste baví civilná ochrana. Myšlienku vytvorenia vzdelávacieho strediska v úkryte sme mali už dlho. Minulý rok sme oslovili mesto Banská Bystrica a výsledkom je produktívna spolupráca. Veľmi sa teším z toho, že sme dostali voľnú ruku a expozíciu sme mohli vytvoriť podľa našich predstáv. Ešte však máme ďalšie plány, ako napríklad

doplniť interaktívne exponáty,“ povedal Tomáš Sliačan z OZ Ochranné stavby. Na otázku, čo žiakov a študentov na exkurziách najviac prekvapuje, odpovedal: „O úkrytoch civilnej ochrany sa všeobecne, aj medzi dospelými, šíri veľa nepravd. Mnohí si napríklad myslia, že v úkryte sa dá zostať aj dlhé mesiace, čo nie je pravda a úkryty slúžia len na nevyhnutne krátky čas. Niektorí sa domnievajú, že úkryty sa nachádzajú hlboko pod zemou alebo dokonca, že sú tajné. Takéto mýty sa snažíme búrať.“ Členovia združenia v spolupráci so zástupcom Referátu krízového riadenia MsÚ organizujú prehliadky úkrytu pre žiakov základných a stredných škôl. Počas prehliadky sa deti dozvedia, v akých krízových situáciách sa úkryty používajú, na čo ich vybavenie slúži, čo je nutné si do úkrytu priniesť a ako sa v ňom správať. Niektoré školy zaraďujú tieto návštevy do svojich účelových cvičení o ochrane človeka a prírody, známych ako bran-
né cvičenia.

Úkryty civilnej ochrany - viac než len betónové priestory

Úkryty civilnej ochrany vznikali s cieľom ochrániť obyvateľstvo pred následkami vojnových konfliktov, havárií či prírodných katastrof. Sú konštruované tak, aby poskytli útočisko v prípade ohrozenia života, či už ide o bombardovanie, chemickú kontamináciu alebo radiačné riziko. Vyznačujú sa špecifickou stavebnou úpravou. Aj keď ich väčšina zostáva v pohotovostnom režime a často slúži len ako skladové priestory, ich význam je v krízových situáciách stále nenahraditeľný. V správe mesta Banská Bystrica je 20 úkrytov, z toho 19 je plne funkčných a v dobrom stave. Úkryt na Magurskej je zaradený v štvrtej triede odolnosti a má kapacitu 550 ľudí. Situovaný je pod bývalou školou, ktorej prvé pavilóny boli vybudované v roku 1986. Postupne sa pavilóny dobudovali a úkryt sa vybudoval spolu s telocvičňou v rokoch 1986 – 1993.

B. Károlyová

Žela Inovecká, autorka legendárnych kuchárok

Spisovateľka, prekladateľka, dramaturgička a scenáristka, ktorá prežila významnú časť života v Banskej Bystrici a jej známe kuchárske knihy majú stále mnohí Banskobystričania vo svojich knižniciach.

Foto: archív K. Valentini-Ivanová

Autorka populárnej literatúry, schematických sentimentálnych ženských príbehov a poviedok, rozprávok pre deti (Rozprávky a bájky z celého sveta, Janičko a Palculienka) ale najmä praktickej literatúry pre ženy s tematikou starostlivosti o domácnosť a kuchárskej literatúry, vlastným menom Angela Ivanovová. Narodila sa 1.3.1910 v Trenčíne v úradníckej rodine. Za jej dievčenským menom Fogarassy, ako sa dodatočne dozvedáme pri podrobnom štúdiu matričných údajov, však nehľadáme jej maďarský pôvod. V období Rakúsko – Uhorska sa vo vyšších sociálnych vrstvách pomerne často stretávame so zmenou priezviska. Spisovateľkin starý otec ako vyšší finančný úradník Jozef Zubo (Zub maď. Fog) tiež využil túto možnosť. V útlo veku dvoch rokov, po náhlej smrti otca, ju matka dáva na výchovu do maďarského Keszthelyu pri Balatonskom jazere ku svojej bezdetnej sestre. Aj keď v maďarskom prostredí ju jej národne uvedomelá stará matka, Emília Škarková, vychováva v slovenskom duchu. Po ukončení meštianskej školy pokračuje v štúdiu na dievčenskom lýceu v Budapešti. Po ukončení lýcea sa vracia k matke do Bratislavy, kde už ako 19 ročná publikuje pod dievčenským menom Fogarassy Angyalka zbierku melancholických básní Az ősz leánya Versek (Dcéra jesene) v maďarskom jazyku. Ako 21-ročná sa vydáva za Alexandra Ivanova, ruského politického emigranta, ktorý sa na základe Masarykovho udelenia azylu ako jeden z tisícov odporcov bolševického režimu usadil a študoval v Československu. V manželstve sa narodili štyria synovia. Rodina sa často sťahovala, pretože manžel inžinier pracoval na stavbách ciest po celom Slovensku. Naskytuje sa jej možnosť

navštíviť takmer každý kút Slovenska. Spoznáva zvyklosti a obyčaje ľudí, obohacuje si tak svoj rozhľad a získava skúsenosti, ktoré sú inšpiráciou a poskytujú námety pre jej rôznorodú tvorbu.

Po roku 1937 prispievala kratšími kultúrnymi, historickými, praktickými, zábavno-náučnými článkami aj poviedkami do časopisov Dennica, Nová žena, Nový svet, Živena, Svet mladých, Slovenský svet, Slovenský rozhlas, Slovák, Svet mladých, Roľnícke noviny, Pravda, Smer ale aj pre detské časopisy Slniečko a Zornička. Každodenná konfrontácia so skutočnosťou, že je predovšetkým ženou a matkou však ubíjala jej osobné ambície písať vo väčšom rozsahu. V liste Hane Ponickéj z tohto obdobia takto opisuje svoju neľahkú životnú situáciu: V skromných pomeroch žijúc, sťahujeme sa z miesta na miesto, podľa toho ako si to stavby vyžadujú, takto mám možnosť poznať rôzne kraje, ľudí obyčaje. V roku 1934 jej vychádza v Urbánkovom trnavskom nakladateľstve ľudový román Padajúce hviezdy.

Tvorba venovaná ženám

Tvorba Žely Inoveckej, ktorá je venovaná najmä ženám a domácnosti, vychádza zo samotných potrieb a skúsenosti autorky ako ženy a matky. Vo svojich dielach sa zameriava na oblasť a na témy, ktoré neboli na v tom čase na Slovensku obvyklé. Žela Inovecká úmyselne využila všetky svoje možnosti a skúsenosti aby túto skutočnosť zmenila. Slovenská ľudová kuchárka a Dobrá rada nad zlato sú knihami, ktoré sa v minulosti tešili veľkej popularite. Slovenská ľudová kuchárka vychádzala od roku 1938 do roku 1948 vo 8. vydaniach. V 40. a 50. rokoch 20.storočia vari neexistovala domácnosť, v ktorej by nepoznali Slovenskú ľudovú kuchárku (s podtitulom pre každý stôl). Dobrá rada nad zlato je zas prvou vydanou praktickou príručkou pre ženy svojho druhu na Slovensku. Súčasťou diela je hodnotenie prezentovaných jedál, návod na uskladnenie potravín, rady na údržbu kuchyne, inventára, ale i celej domácnosti. Práve tieto jej diela prelomili ľady v kategórii náučnej literatúry venovanej ženskej populácii na Slovensku a plnili dôležité poslanie. Obe publikácie sú ešte aj dnes dôležitým zdrojom informácií. K tematike varenia sa vracia v roku 1963 vydaním maloformátovej ale o to úspešnejšom knižke Veselá škola varenia. Sú v nej humornou formou podané jednoduché recepty a rady zakomponované do krátkych príbehov. Priazeň si získava svojimi jednoduchými receptúrami na prípravu jedál, ktoré

zvládnu aj deti. Atmosféru jednotlivých príbehov dotvárajú pestro ladené ilustrácie Boženy Plochánovej. Pre veľký úspech bola po roku vydaná ešte raz a vychádza aj v našich maďarských susedov ako knižná publikácia o varení nielen pre mládež až v 40 000 náklade.

60. a 70. roky v tvorbe

V roku 1957 sa spisovateľka s rodinou natrvalo usídlila v Banskej Bystrici. Naplno sa aktivizuje akoby chcela dohnať čas, ktorý dlhodobo venovala rodine a deťom. Je úspešnou spolupracovníčkou Slovenského rozhlasu. Od roku 1966 začína spolupracovať s Československou televíziou a začiatkom 70.rokov sú postupne úspešne uvádzané jej televízne hry: Čln cez jazero, Kto sa dotkne hviezd. Do slovenských periodík prispievala prekladmi z ruského a maďarského jazyka. Píše aj odborné kritiky. Na literárnu tvorbu Žely Inoveckej vplývalo mnoho známych osobností literárneho sveta. Boli to hlavne literárne činné osobnosti tohto obdobia ale aj zamestnanci vydavateľstiev a ostatných médií s ktorými spolupracovala. Pracovné a formálne kontakty často prerástli do osobných priateľstiev. Vzorom pre ňu bola Ľudmila Podjavorinská a jej podpora a priateľstvo hlboko ovplyvnilo tvorbu Žely Inoveckej. Počas svojho tvorivého života prichádza okrem Ľudmily Podjavorinskej a Hany Ponickéj do styku s viacerými osobnosťami slovenského literárneho života. Medzi ne patrí aj Hana Zelinová, Krista Bendová, Mária Ďuríčková. Z mužských autorít jej spolupracovníkmi boli Ján Smrek, Peter Kováčik, Alois Čobej, Ján Solovič. Literárnu činnosť ešte počas jej života verejne ocenili viaceré významné osobnosti literárneho a kultúrneho života. Ján Solovič, tajomník Zväzu slovenských spisovateľov, v odpovedi na list so žiadosťou o odporúčenie na liečebný pobyt v zahraničí píše:....budeme Vás na tento pobyt odporúčať, vychádzajúc z Vašich zásluh o slovenskú literatúru.

Na sklonku života v roku 1980 sa Žela Inovecká cítila byť poctená napísať televíznu hru o rodnom Trenčíne. Zo zápisu v jej denníku sa dozvedáme, že sa zdravotne necítila dobre, avšak vzhľadom k záväzku a dôležitosti práce musí čo najskôr získať potrebný materiál a nemôže cestu odkladať. Táto skutočnosť sa jej stáva osudnou. Z náhleho kolapsu, ktorý ju postihol priamo pri práci a bezvládu pripútal na lôžko sa už nezotavila. Zomrela 1.3.1980. Pochovaná je na evanjelickom cintoríne v Banskej Bystrici. Jej písomná pozostalosť je uložená v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine ale aj v zbierke Literárneho múzea pri Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici, kde je jej životu a tvorbe venovaná aj časť expozície.

Mgr. Karin Valentini-Ivanovová

Banská Bystrica oslávila Európsky týždeň športu pestrým programom

Európsky týždeň športu sa v Banskej Bystrici niesol v duchu pohybu, súťaženia aj priateľských stretnutí. Od 23. do 30. septembra sa uskutočnila séria športových podujatí pre deti, pedagógov, športových nadšencov, ale aj širokú verejnosť.

Program odštartoval vo štvrtok 25. septembra v areáli ZŠ s MŠ Radvanská 1. Kvôli nepriaznivému počasiu sa viac ako 70 mladých chodcov presunulo do telocvične, aby si zmeľali sily v prvom kole Žiackeho chodeckého mítingu pod vedením ŠK BCF DUKLA Banská Bystrica. Podvečer pokračovalo športové dianie v areáli Baseline, kde si dvadsiatka pedagógov materských škôl zmeľala sily v netradičnom Pedagogickom raketlone – mini turnaji v bedmintoni a stolnom tenise. Najlepších účastníkov čakali ocenenia a priateľské poseedenie s občerstvením.

V piatok 26. septembra sa na plavárni Štiavničky uskutočnila tradičná Plavecká štafeta

žiakov, do ktorej sa zapojilo 8 banskobystrických základných škôl. Vládla tu zdravá súťaživosť doplnená priateľskou atmosférou. V kategórii žiakov 1. stupňa si prvenstvo vybojovala ZŠ s MŠ Radvanská, druhé miesto obsadila ZŠ Ďumbierska a tretia skončila ZŠ s MŠ Š. Moyses. Medzi žiakmi 2. stupňa triumfovala ZŠ J. G. Tajovského, druhé miesto patrilo ZŠ Moskovská a tretie ZŠ s MŠ Radvanská. Víkendový program priniesol hneď niekoľko atraktívnych podujatí.

V sobotu 27. septembra sa na Suchom vrchu konal 2. ročník Fončorda Dogmaratón, ktorý preveril kondíciu 80 psíckarov

a ich štvornohých parťákov. Náročná jesenná, miestami blatistá trať, dala účastníkom poriadne zabráť, no odmenou im boli nádherné výhľady na Banskú Bystricu a jej okolie. V rovnaký deň pokračoval športový ruch na tenisových kurtoch areálu Baseline, kde prebehol už 11. ročník Baseline Cupu, obľúbeného amatérskeho turnaja štvorhier o putovný pohár.

Na tréningovom štadióne VŠC Dukla sa súťažilo v rámci Biathlon Mania Cupu. Podujatie prilákalo nielen členov Slovenského zväzu biatlonu, ale aj širokú verejnosť, ktorá si mohla biatlon vyskúšať na

Foto: MsÚ BB

vlastnej koži. Spolu si tak zašportovalo vyše 150 účastníkov z celého Slovenska. Európsky týždeň športu v Banskej Bystrici uzavrela 28. septembra Nedeľa na ľade na zimnom štadióne. Verejné korčuľovanie napriek teplému jesennému počasiu pritiahlo približne 300 korčuliarov, ktorí si užili aktívne popoludnie i zábavu na ľade.

Jubilejné 10. výročie založenia Európskeho týždňa športu potvrdilo, že Banská Bystrica je mestom, kde šport patrí k dôležitej súčasťi života obyvateľov a kde sa aktívny životný štýl neustále podporuje.

Oddelenie športu MsÚ BB

Foto: MsÚ BB

Obľúbená športová olympiáda seniorov s rekordnou účasťou

Október tradične patrí našim seniorom a inak tomu nebolo ani tento rok. Začiatkom októbra sa v športovom areáli ZŠ s MŠ v Radvani stretlo takmer 170 seniorov z Banskej Bystrice, ktorí si opäť zašportovali na svojej obľúbenej Športovej olympiáde seniorov, ktorej už 24. ročník pripravilo mesto Banská Bystrica v spolupráci s Olympijským klubom Banská Bystrica, CVC Havranské, ZŠ s MŠ Radvanská 1 a Asociáciou Slovenských levov. Súčasťou podujatia boli tradične aj členovia Mestskej polície Banská Bystrica, ktorí si pre seniorov okrem poradenstva pripravili aj Trojboj Mestskej polície, ktorý zahŕňoval disciplíny veslárenie, sebaobrana a test pamäte. Svojou účasťou taktiež prispeli aj zamestnanci Regionálneho úradu

verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici, ktorých zámerom je zvýšiť povedomie v oblasti prevencie ochorení súvisiacich s pribúdajúcim vekom. Podujatie, ktoré sa každoročne koná v rámci aktivít Akadémie európskeho seniora slávnostne otvorili olympionici a čerství mladomanželia Hanka Černá a Dominik Černý, ktorí sa venujú atletickej

chôdzi a nedávno naše mesto úspešne reprezentovali na atletických majstrovstvách sveta v Tokiu. Seniori si zmeľali sily v disciplínach nordic walking na 100m, hod na basketbalový kôš, streľba hokejkou na bránu, hod šípkami na terč a tímový petang. Najlepší z nich boli odmenení medailami a vecnými cenami. Odmenu získali aj najstarší súťažiaci.

V kategórii žien to bola 94-ročná účastníčka pani Barbara a v mužskej kategórii 91-ročný pán Jozef. Najúspešnejším klubom seniorov v individuálnych disciplínach sa stala Jednota dôchodcov Slovenska, ktorá získala Pohár Jozefa Pikulu. Cenu venovala Asociácia slovenských levov v Banskej Bystrici.

Oddelenie športu MsÚ BB

Foto: MsÚ BB

MICHAL ČERVENKA A HOSTIA

15. Benefičný koncert pre Základnú školu
pri Detskej fakultnej nemocnici v Banskej Bystrici

AKORDEÓNOVÁ VÁŠEŇ

13.11.2025

18:30 h

Robotnícky dom
Banská Bystrica

Komorný orchester
diriguje Adrián Harvan
Program
Piazzolla, Harvan , Galliano

Benefičné vstupné 12 €

predpredaj vstupeniek: Turistické Informačné centrum, Námestie SNP 1, Banská Bystrica

Koncert sa koná pod záštitou paralympionika Jána Riapoša

**RADNIČNÉ
NOVINY**
MESTA BANSKÁ BYSTRICA

Vydáva: Mesto Banská Bystrica, Československej armády 26, 974 01 Banská Bystrica, E-mail: radnicnenoviny@banskabystrica.sk, Tel.: 048/4330 107,
Príprava textov a grafiky: Bc. Barbara Károlyová, Mgr. Zdenka Marhefková, PhD., Layout: Mgr. Tomáš Pastorok, Grafická úprava: Denisa Fazekašová, Tlač: Polygrafické
centrum, s.r.o., Tomášikova 26, 82101 Bratislava, Distribútor: Do každej bytovej schránky, Slovenská pošta, a.s., Vychádza v náklade: 34 600 výtlačkov, Periodicita:
mesačník, On-line verzia: www.banskabystrica.sk, Evidenčné číslo: EV 2943/09, IČO vydavateľa: 00313271, ISSN 1339-9837, Nepredajné! Nevyžiadané rukopisy
nevracame. Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu textov vrátane krátenia. Vydané: november 2025.